

2 Kórína Ebeq sáhnshwe ahtebé ehwehne.

Poraga Kórína suwahpeqte ké wega ebeq sehiranú pahsí náriuwara tagowe. Anehe mó tanáhráq Táitásaga Kórína suwahpeq suena Poraba séna Kórína ke éhweh teawuwe. Teawuwana mi tanáhráq Poraga mah pahsí 2 Kórína pahsí sehiranúwe. Wene ehweh sehgiro keyábé Poraga kawerowe aritena wene ehweh íre sehgiro keyábé, Manikánka aiq pútaq íné eqmaq núwátái puaq néne ehweh íráhro teriuwe. Sísa tagariáh ké tabonah ke nárie sansá sokigi arinieéna anehe sehiranúwe.

Kórína suwahpeqte ké anehe siu pahsíe.

¹ Íné Porane pahsi sáhnshwe tagahro. Maniká awahbehrana omaq intena Sísa Karáhé éhweh síwáhnorinkeheéna eqmaq nuwowe. Ite Kórína suwahpeqte kéreq moke Ákáia marákórápéqté Sísa tagariáh kéreqsabé mah pahsí sehiranuge. Iteruwahrah aní Tímótiga ínéreq ména itensabé, Nirutaboiruge ire. ² Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísa Karáhéreqka ite séhréh aitera iru ukiq itagéhe.

Manikánka Porareh wahnahnue séhréh arito ehwéhne.

³ Maniká Iteribo áwíq pankerone. We itene Wahnah Sísa Karáhéne abowá ména itensabé arutaboiraitena irupipeq umehi tanáhráq eyoyó

aitéhre. ⁴ Moke íre kaweq sunúq irupipeq umehi tanáhráq kaweraitena eyoyó aitéhre. Maniká Iteriboga kaweraitena eyoyó aitéhnsábé mó kené sirupipeq umehi tanáhráq itega moq mi ke séhréh ariteq eyoyó aritahráhué. ⁵ Mó kegá Sísa Karáhé áwíoqnonserah ite moq íwíoqnahwana Sísa Karáhéga itene iru anotahtaq ukiq itéhre.

⁶ Sísame ehweh teiúnsábé mó kegá níwíoqnahwe. Mi ehwéh teiúnká séhréh aintéhra q aiq pútare aítáhnká kaweraitéhre. Manikánka iné séhréh aintéhtáq ite moq séhréh aitéhre. Mó kegá iné níwíoqnahnserah ite moq íwíoqnagehe. Mi tanáhráq ite págegeue míageheéna Manikánka séhréh aitankéhe. ⁷ Sega níwíoqnahnserah ite moq íwíoqnahwe. Itega aiq tagarionawe Manikánka ite séhréh aitéh púaq wene sánsá kawerue sehgioneheqmóe.

⁸ Néne iyahnabo anímáríno, ínereq ínéba míaro kereqka Esia marákórápéq míaraunaraq anotah íre kaweq sunúq káráire. Minayabe iragéhboq teiníe. Íre kaweq sunúqká anotah kamáh aiátáinsabé ite pukorahúne íwíáhuraune. ⁹ Mó kegá iubiq iuwanehrawoe íwíáhuraune. Iteriahriáh íre miraorahuraune. Írakaumo. Íre miraorahuraunayabé Manikánka webataq séhréh aitankéhe íwíáhuraune. Manikánka pusa ké iriwe oganúq itahráhinsabé ite moq séhréh aitahráhire íwíáhuraune.

¹⁰ Ite pukorahúne íwíáhuraunaraq séhréh aitena kaweraitáráire. Mókakeakáq séhréh aitena kaweraitankéhe. Íre kaweq sunúq sínaraq wega wahnahnue séhréh aitanawire íwíáhúne. ¹¹ Itensabé púreraitáhro. Itensabé púreraitéhrataq mókakeakáq

wega wahnahnue séhréh aitankéhe. Miraínayabé áhnte kegá mina tagéra wensabé kaweróne atera iwíáh íwíáh ataneherawoe.

Sísawe kowe aruq ahqáho aruq íre i aníne i ehwéhne.

¹² Iteba míaraunaraq kaweqtaq méq Manikáne sansá tábúsoqme sehgiráúne. Ahtebia ánínká íwáhnorinserah íre miraia peh Manikánka séhréh aitena iwíáh aitáráiraq íwáhnoruraune. Itene irupipeqté íwíáhgá kawerúne íwíáhúnayabé iwíáh íwíáhúne. ¹³ Itega sáhnsahwe irahráho ehwéh sehiranue teiúge. Mó naneq tahnsá éhwéh íre sehiranue teiúge.

¹⁴ Itega sehiranú ehweh peh ákáhtaq íráhwe. Íné nuwahbehme ínégá sehiranu ehwéh áwahewé iragéhe. Itene Wahnah Sísaga tuinagake itega ínénsabe iwíáh íwíáh aintageheéna sehiranu ehwéh áwahewé írátíáhnsábé nuwahbehre. Íréhrataq wega tuinagake ínégá itensabé iwíáh íwíáh aitónserah itega ínénsabe moq iwíáh íwíáh aintagéhe.

¹⁵ Itega néne sánsá ireq iwíáh íwíáhhoneheqmqóe éna téhwe iteba téhtaréráq ite koragéna séhréh aitanauge íwíáhurauge. ¹⁶ Mira íwíáhuraume Másérónía marákórápéq pokonaraq ite kéraganie íwíáhéna mibeqté kouwekonaraq ite mó séraganie íwíáhurauge. Mi tanáhráq Súría marákórápéq pokinie onaraq itega íné séhréh ainteq eqmaq nuwagéhe íwíáhurauge. Minayabe téhtaréráq ite koraganie íwíáhurauge.

¹⁷ Mira íwíáhuraunsabé, Aneqsabé mó iwíáhé iteba íre surono ewo? Íné mó iwíáh mó iwíáhóna anípo ewo? Ínéga kowe aruq ahqáho aruróna anípo

ewo? Írakaumo. ¹⁸ Maniká aiq pútari anínirana ínégá moq kowe aruq ahqáho aruq íre u aní múge. ¹⁹ Tímótireq Sáírareq ínereqka Manikáne ahninkáwá Sísá Karáhé éhweh tei teinuraune. Tei teinurauna anímé kowe aruq ahqáho aruq íre i aníne. Wegá peh morá kowe ehwéh irari aníne.

²⁰ Manikáne omasa éhwéhmé Sísá Karáhéga moke kowe éna sehgire. Minayabe aiq míre éq Maniká wenáwíq pankereq wensabé iwíáh iwíáh atone. ²¹ Maniká Iteriboga séhréh aitéhniká itereq ínereqka Sísá Karáhé tagéq wene sánsá sehgioneheqmúne.

²² Maniká Iteriboga ite aiq omaq itena néne arambehri miraoro aitowe. Manikáne Awanka itene irupipeq mía míaéna séhréh aitankeheéna iteba eqmataire. Wegá Wenawa ebeq eqmaréh púana anehe áhnte kaweq naneq náí náininkehe.

Poraga Kórína suwahpeq íre apubúue pokú ehwehne.

²³ Ite kamah aiénehoéna Kórína suwahpeq iteba íre surauge. Manikánka tagaríéhtáq aiq pútariahnsanuge. ²⁴ Itega aiq pútare atah náneq ambubu atíáh púana peh morá néne ehweh sehgióro éna íre pagu pagunuge. Itene irupipeq eyoyóinkeheéna ite séhréh aiteyabe nuwahbehre.

2

¹ Itene irupipeq mónkakáq umeh agínehoéna iteba íre koraganie iwíáhuraugé. ² Ínéga kamah aiénaraq itene iru págegeirataq insega niru ukiq intankéhbo? Iteitega niru ukiq intahráhowe. ³ Nirupipeq umeh aníyéhoéna iteba íre koragia peh páhsi sehiranue menah eqmatauge.

Nirupipeq eyoyóinaraq itene irupipeq moq eyoyó aitahráhuge.

⁴ Ebeqte páhsí sehiranurataq nirupipeq iwíáh kikiréna nirupipeq umeh agurairana íbiséna sehiranuraage. Itene irupipeq umeh aginkeheéna mi páhsí íre sehiranuraage. Írakaumo. Peh itensabé anotahtaq arutaboiraítéhre íwíáhigeheéna sehiranuraage.

Ahbabáq aniné ahbabáqsabe mó íre iwíáhoró i ehwéhne.

⁵ Ite míáhrabeqte ahbabárurai anínká íre ínébataq néne nirupipeq umeh aníátáire. Itene irupipeq moq umeh aiátáire. ⁶ Itebaté áhnte kegá kamah awátóme aiq awehraq káráire. ⁷ Wene ahbabáq sansa aiq sutainsabé amahnága wene ahbabáqsabe íre iwíáhoró. Wene arupipeq mó umeh agínaga Sísane sánsá suehnehboq wene arupipeq eyoyóinkeheéq séhréh atáhro.

⁸ Mónkakáq teiúmé mi anínká iwíáhéna, Ínénsabe irutaborowe íwíáhinkeheéq séhréh atáhro. ⁹ Itega néne ehweh aiq moke sehgiowámo taganieéna menah mi páhsí sehiranue eqmatauge.

¹⁰ Ahbabáq ani kawerateq wene ahbabáqsabe íre iwíáhirataq íné moq wene ahbabáqsabe íre iwíáhinie. Wehukene ahbabáqsabe íre íwíáhonaraq ite séhréh aitanieéna Sísá Karáhé tagehtaq mirauge.

¹¹ Owainawamaríné wahnah wenáwíq Séténie. Wene sánsá tagarío púana ite saiqnariehnehoéq ahbabáq ani séhréh ateq wene ahbabáqsabe mó íre iwíáhonehe.

Poraga Táitása tagéyabe awahbó ehwehne.

¹² Sísa Karáhé éhweh teri terininieéna Tóása suwahpeq surautaq itene Wahnahne arambehri mirainkeheéna wega kowe aintena séhréh aintáráire. ¹³ Néne iyahnabo aní wenáwíq Táitása mitaq íre míraaire. Minayabe niwa íre ukitáinsabé mibeqté ké iroso aritena mitaq suena Másérónía marákórápéq pokuraage.

Manikánka págege aitéhraq págege naneq kiotaikúne i ehwéhne.

¹⁴ Manikánka ahriahri págegeue séhréh aitéhniká ite págege naneq kiotaikúne. Sóiriqka kaweq kunkúni naneq abae arúéhnserah Manikánka séhréh aitéhniká Sísa Karáhé éhweh mah kehiná kéhiná suwahpeq abae agire. Itega teri terinúnara íráhwana abae agire. Minayabe Manikánsabe iwíáh iwíáh atóge.

¹⁵ Ínéga Sísa Karáhéne arambehri miraunsabé Maniká Iteriboga ínénsabe, Kaweq kunkúni naneq tahnsá aní móne aitéhre. Kaweraritéhra kereq iraipéq pokoneherao kereqka kunkúni naneq monseráhnue aiki aikionserah kaweraritéhra kereq iraipéq pokoneherao kereq siahrega néne ehweh íráhwe. ¹⁶ Irapéq pokoneherao kegá néne ehweh irera, Pukorahi ehwéhne iwíáhowara kaweraritéhra kegá néne ehweh irera, Oga míahrahi ehwéhne iwíáhowe. Mi arámbéhríyábé iteriahriáh tábúsoqme íre miraorahune.

¹⁷ Peh móne meaneheéra arambehrionserah mó kegá moq móne meaneheéra Manikáne ehweh teri terinowe. Ínéga moq mina tahnsanugo? Írakaumo. Manikánka íné eqmaq núwátái puana íné Sísa Karáhéne arambehriu anínéna tábúsoqme iwíáhéna we éhweh tei teinuge.

3

Poraga, Mó kegá ite tagéra néne arambehri ahte-bahrahowe ú ehwehne.

¹ Néníwíq mónkakák pankerogo? Arambehri aníné wahnahnka wene arambehriyabé páhsi sehiranue áwírana mewe nogíre. Itereq ínereqka mi sansá miraonehnikono? Írakaumo. ² Itewe néne arambehri pahsí tahnsa míáhwe. Mó kegá ite tagéra néne arambehri ahboeqme ahtebahrahowe.

³ Néne arambehri pahsí Sísá Karáhéga itene irupipeq sehiranuraire. Mó kegá mi pahsí anereuwo éra néne sánsá tagéra mi pahsí sáhnshoráhowe. Sísaga mi pahsí pépahqtaq íre sehiranire. Manikánka oga mía míaéna Wenawa iteba eqmatairana wega itene irupipeq páhsi tahnsá sehira aruqarurire.

Manikánka áhnte séhréh aintéh éhwéhne.

⁴ Íné iwíáhume Manikánka íné omaq intena séhréh ainta aintainsabé Sísá Karáhéne arambehri miraorahuge. ⁵ Ínéiahriáh Sísane arambehri íre miraorahuge. Peh morá Manikánka séhréh aintéhnká miraorahuge.

⁶ Wega ínénsabe o sansanúno éna séhréh aintéhnká miraorahuge. Naho sánsá sehgióro ú sehirá kéhrana o sansamé Manikáne Awanka séhréh aitéhre. Sehgióro ú sehiránká mirainka pukorahúna sansánirana Manikáne Awanka mirainka oganúq itahráhi sansánire.

Sirupipeqté síurá akariuríéh náneqsabé éhwéhne.

⁷ Iwíáhue tagahro. Miraoro ú ehweh ebah kanéhráq sehiranútaq Manikáne

téhreh naneq Mósísine auranabiahtapeq ábóraragúwe. Anotahtaq téhrehnsabé Ísara kegá Mósísine auranabiahtapeq íre ebitiahrahuwe. Mi tehrehnka parabagina útaqkakáq íre ebitiahrahuwe.

⁸ Miraoro ú sehiránká pukorahúna sansá áhwárótaq anotah tehrówe. Manikáne Awanka séhréh aitéh sánsá anotah kawéq sánsánéna miraoro ú sehirá sánsá anotahtaq kiotaikire. ⁹ Miraoro ú sehirá sánsámé ehweh aitahráhi sansánirana anotahtaq téhrówe. Manikáne Awanka séhréh aitéhmé kaweqtaq míahrahúna sansánéna ehweh aitahráhi sansá kiotaikire.

¹⁰ Aiq kiotaiki puaq naho téhró naneq amahnága íre téhrehre. ¹¹ Manikáne Awanka séhréh aitéh sánsánká peh kagai puana naho parabagurai sansá aiq kiotaikire.

¹² Manikáne Awanka séhréh aita itai puaq itega íre áhreeq peh págegeue Sísá éhweh teri terinorahúne. ¹³ Mósísiga miraúnserah itega íre miraoneheqmúne. Mósísine auranabiahtapeq téhró naneq parabagina únsabe mó kegá tagehoéna wene auranabiahtapeq ambantataté akariuriowe.

¹⁴ Ísara kegá miraoro ú sehirá sáhnshera sirupipeqté síurá akarié naneq konsabe sega íre ahtebahrahuwe. Amahnágaákáq sega íre ahtebahrahowe. Wehukega Sísá Karáhénsabe aiq pútare atéhranka sene sirupipeqté síurá akariuríéh náneq meruankéhe.

¹⁵ Iborankákáq sega Mósísiga miraoro ú sehirá sáhnshótáq sirupipeqté síurá akariuríéh náneq kéhnsabé sega íre ahtebahrahowe. ¹⁶ Maniká itene

Wahnahnsabé áhrabirana sene siura akariuriéh náneq meruankéhe.

17 Itene Wahnah Manikáne Awa miéhtáq sabirúéh náneqka ite mó íre saiqnariahrahire.

18 Itene iuranabiah íre akariuriéhre. Téhrehnka timanotaq sokaeqsúéhrara wehukega tagahnserah Manikánka séhréh aitena kaweraitowara mó kegá ite tagéra Manikáne sansá tagahrahowe. Itene Wahnah Manikáne Awa ména we tahnsá míageheéna séhréh aitena kaweraita aitaire.

4

Owainawanka wehuke sunkíkírabeq saiqnaríéhre i ehwéhne.

1 Manikánka ínénsabe arutaboiraintena mah arámbéhri miraúno aintáráinsabé íre túbáh agia aiq mirainauge íwíáhuge. 2 Kopípéqté niyehiteh sansánkákáq péhepehe sansánkákáq aiq suena íre mó ehwéh peh Manikáne aiq pútaq ehwéh íwáhnoruge. Peh moke tábúsoqme íwáhnoréna Manikánka tagaríéhtáq ómi kegá, Íné kaweq sansá mirauge tagageheéna kaweqtaq ména Manikáne ehweh teri terinuge.

3 Mi kawéq éhwéhnsábé, Íre irahráhuéne irare kewé peh iraipéq pokoneherao ke wóe.

4 Owainawame, mah marákóipéqté péhepehe wahnáhnká sunkíkírabeq se saiqnaríéh púara kaweraritahráhi ehwéhnsábé íre aiq pútare atahráhowe. Kaweq ehwéhnká téhrehnka tahnsanéna sirupipeq téhragínehoéna owainawanka mi ke sunkíkírabeq saiqnaríéhre.

Sísa Karáhéwé téhreh anínéna Maniká tahnsa mía míaire.

⁵ Írátíáhro. Íné éhweh íre tei teinuge. Sísa Karáhé webataq kaweq Wahnáh aní míéhrena tei teinuge. Sípane sánsá sehgiena itene arambehriu aní tahnsa míóge. ⁶ Manikánka téh mahraréna, Sunkíkírabeq téhráhno úwe. Téhráhno únserah menah itene irupipeq téhraitáráinsabé itega Sísa Karáhé éhweh aiq pútare ateq, Manikánsabe anotah aní móne atóné.

Poraga, Ite eqmaro ke Manikáne arambehri miraéq mi arámbéhríraté pukorahúne ú ehwehne.

⁷ Itene inokame peh antehya tahnsanirana Manikánka wene kaweq naneq mi antéhyápípéq máréhre. Ite íre págege anímári mionana peh morá Maniká webataq págege aní míéhre. Ite tagah kegá mina iwíáhigeheéna Manikánka wene kaweq Awá itene irupipeq eqmaréhre. ⁸ Moke mó ke suwahpeq mó ke suwahperue íwíoqnah kegá ahbabáq aítáhwaq anetaníbo íwíáh íre úne. Árahiramo íwíáh íre iwíáhia itene arambehri suanehe íwíáh íre úne.

⁹ Íwíoqnahtaq Manikánka ite íre íúwéhre. Mó kegá iubówaq marakóipeq márunsurahéq irigue nongune. ¹⁰ Sísa ite kaweraitanieéna putiowe. Mina únserah itega mó ke séhréh aritaneheéq pukorahúne. Mó ke séhréh aritahnara ite tagah kegá iwíáhéra, Mi sánsá Sípane oga míéh sánsáne ewe.

¹¹ Itene oga míona tanáhráq Sípane sánsá sehgiunayabé mó kegá ite iubi q iuwahráhowe. Itega Sípane oga míéh sánsá tagageheéq wene arambehri sehgiune. ¹² Ite Sísa tagarawéq oga mía míaiageheéq pukorahúne.

¹³ Manikáne ehwehnka mahraréna,

Íné aiq pútare ató púana iraruge ire. *(Buk Song 116.10)*

Mi ehwéhnká irarinserah itega moq aiq pútare atona puaq Sísa éhweh irarúne. ¹⁴ Ite tagarionawe Manikánka itene Wahnah Sísa iriwe oganúq ato púana ite moq iriwe oganúq itena meiqmena Sísa moráráq móitankéhe.

¹⁵ Itega Sísansabé aiq pútare atageheéq we éhweh tei teinúnara mó kegá íwíoqnéra ahbabáq aitáhwe. Manikánka séhréh aitahnaga áhnte mó kegá Sísansabé aiq pútare ataneherawoe. Sega miraéra Manikánsabe kaweróne éra wensabé iwíáh íwíáh ataneherawoe.

Manikánka náina naneqsabé irutaboirúne i ehwéhne.

¹⁶ Minayabe Sípane sánsá íre sueq peh sehgioneheqmúne. Itene inonka ore orení úkonanawe Manikánka séhréh aita aitai puaq itene irupipeq peh o animarí tahnsa ahriahri mía míaúne. ¹⁷ Mó kegá íwíoqnéra ahbabáq aitáhnsabé peh wahto tanahráq kéhrana mókake kagai apéq náinaq kaweq matábúrápéq ahriahri míanehe. Amahnága íre kaweq sunúqmé peh wahto tanahráq kék púana meáhna naneqka mi sunúq anotahta qkiotaikinae.

¹⁸ Amahnága ábóraq kék náneqmarínsabé íre irutaboiria peh Maniká míéhrabeq kopípéq kagai naneqsabé irutaboirúne. Amahnága ábóraq kék náneq mókake parabaginae. Maniká Iteribo míéhrabeqte náneqme amahnága kopípéq kék náneqme peh ahriahri kagaína puaq minayabe irutaboirúne. Minayabe amahnága íre kaweq sunúq kéhnsabé anetaníbo íwíáhéq peh Sípane sánsá kawerue sehgioneheqmúne íwíáhúne.

5

Kagai inónká awaq meyabe iuwahbeh ehwéhne.

¹ Mah marákóipéq miona tanáhráq itene inonkame wéhuwehu nah tahnsane. Mi nah sokogínaraq íópeq kíónaraq Manikánka kaweraitéh náh awaq mianéhe. Mi nah wehukega íre pera peh ahriahri kagai inonká awaq mianéhe. Minayabe tagarione. ² Íópeqté nánhsábé anotahtaq irutaboirúna puaq iwehinsah aruqarurúne. ³ Mi nah awaq miáhnaraq kawerue kagai nahnsábé íre tabonahoneheqmúne.

⁴ Itega mah wehuwéhú náhtápéq mía míaúnaraq irupipeq umehinka kamah aíraq iwehinsah aruqarurúne. Itene inonka amahnága sueyabe íre iuwahbehre. Írakaumo. O korósí sukionanserah o inonká oga mérapeq awaq meyabe iuwahbehre. Mókake kagaína inónkánká amahnága kéh inónká kiotaiki puaq minayabe irutaboirúne. ⁵ Oga mérapeq awaq miageheéna Manikánka kaweraitáráire. Manikánka menah Wenawa aiq eqmaq áúwátáinsabé mókake wega moke mó kaweq naneqmarí náinkéhe tagarione.

Manikánka ite sainsuena awehraq apéq náinkéhe i ehwéhne.

⁶ Wega mirainawire íwíáhéq íre áhreúne. Itene inonkame iteyuwane nah tahnsáne. Ité tagarionawe iteyuwanka inonkapipéq miéhraq amahnága íópeqté itene Wahnahne nahtapeq íre míone. Írakaumo. ⁷ Itene iuranka íre tagéq peh itene irupipeq aiq pútare ateq mira íwíáhúne.

⁸ Wega mirainawire íwíáhéq íre áhreúne. Itene inonka sueyabe iuwahbehraq itene o nahtápéq

itene Wahnah míéhrabeq méyabe iuwahbehre. ⁹ Mah marákóipéq míona tanáhráqkákáq itene Wahnahba miáhnarabeqkákáq we awahbeh iwíáh sehgieyabe iuwahbehre.

¹⁰ Mókake ite ómi Sísa Karáhéga ehweh aitanarabeq iriwe miáhnana itega marakóipeq miraúna arámbéhrí iwíáhue tagankehe. Wegá itene ahbabáqkakaq itene kaweq arámbéhríákáq íwíáhue tagéna sainsuena awehraq apéq náinkéhe. Minayabe we awahbeh iwíáh sehgioneheqmúne iwíáhúne.

Wensabé aiq pútare atáhro éna pagu pagunú ehwehne.

¹¹ Itene anotah Wahnáhnábé áhtenu puana mó keyábé, Wensabé aiq pútare atáhro éna pagu pagunuge. Manikánka néne nirupipeq tagaríéhre. Ínénsabe, Aiq tábúsoqme iwíáhi aníne aintáhnábé nuwahbehre. ¹² Ínéga ite íre ehnenuge. Itega inénsabe, Tábúsoqme iwíáhi aní míéhre aintageheéna mah ehwéh teiugo? Írakaumo. Peh itega néne sansansábé iwíáh íwíáhigeheéna teiúge. Íre mó kené sirupipeqté íwíáhyábé peh seyene ábóraq kéh náneqsabé sirutaboiro keyábé ehweh ayahqme terigeheéna teiúge.

¹³ Mó kegá íné uwoyansa aníne aítáhwana ínéga, Anetaníbo. Peh Manikáne arambehri mirainauge iwíáhuge. Íné peh tábúsoqme iwíáhu anínéna ite séhréh aita aitauge. ¹⁴ Sísa Karáhéga itensabé anotahtaq arutaboiraitéhnká ite Wahnah aitéhraq wene sánsá sehgiune. Ite tagarionawe peh morá ánínká mah kehiná kéhínánsábé pukú púaq ite moke pusa ké tahnsa míone.

15 Sísaga ómi itensabé putionsabe itene oga mé tanahráq peh iteite iuwahbeh iwíáh seh-gionéhnkono? Írakaumo. We moke itensabé pukú púaq amahnága peh we awahbeh iwíáh seh-gione-heqmúne. We putiowana iriwe oganúq atowe.

Manikánka insahwé aitena insahwé arite arámbéhrí íátái ehwéhne.

16 Menah wehukega iwíáhuronserah itega mó kené sánsá iwíáhue agehgamatáúne. Sísá Karáhéne sansá moq menah mira iwíáhue agehgamatáúne. Amahnága itega agehgamare sansa aiq sutauna puaq mókake mó íre miraoneheqmúne. 17 Írátíáhro. Sísá Karáhé aiq pútaq tagaríéh ánímé o ani úkire. Wene naho sánsá aiq parabagurairana wega peh o sansanire.

18 Minawé Manikánka aiq moke mirauraire. Itega wene naruo míaraunara Sísá Karáhéga miraurainka Manikánka insahwé aitena mó ke insahwé arite arámbéhrí íátáire. 19 Itega mahraréq, Sísá Karáhéga miraurainka Manikánka mah kehíná kéhíná insahwé aitahráhire. Wegá ite insahwé aitéh kéné ahababáq íre ahreraq matawéna mó ke insahwé arite ehwéh koreriéro aitáráire teiune.

20 Itewe Sísá Karáhéne ehweh mibeq mahbeq aritona anímárí méq itensabé, Manikánka ite insahwé aitankeheéq Sísá Karáhénsabe aiq pútare atáhro tei teinúne. Manikánka teriéro aitáráinsabé itensabé, Sísansabé aiq pútare atáhro pagu pagunue tei teinúne.

21 Sísá íre ahababáq ani míotaq itene ahababáqsabe pukinkeheéna Manikánka itene ahababáqmárí awuwe. Minayabe itega Sísareq mía míaonaraq

Maniká Iteriboga kaweqtaq mía míainserahnue
mía míaorahúne.

6

*Túbáh agiyehboq Manikáne ehweh kawerue
íráhro i ehwéhne.*

¹ Manikánka séhréh aintéhrona wene
arambehri miraéna itensabé, Manikánka itensabé
arutaboiraítana séhréh aitéh púaq wene ehweh
sehgieyabe túbáh agiyehboq peh kawerue íráhro
tei teinuge. ² Minayabe Manikánka mahraréna,
Ínéga omaq atáráu tanáhráq arene ehweh írátáuge.

Kaweratáráu tanáhráq séhréh atáráuge ire.
(Aisaia 49.8)

Teiníboq írátíáhro. Amahnága awehraq
tanáhrárirana iboramé Manikánka kaweraite
tanáhráre.

*Poraga Síssane arambehri miraúnsabe íre mareq-
mareq áhne i ehwéhne.*

³ Mó kegá néne arambehri tagéra, Aneqpopoq
íre kawerire iyehoéna moke áhwára áhwára
sansá suena peh kaweq sansánuge. ⁴ Mó kegá
ínénsabe, Manikáne kaweq arámbéhríóna aní móne
igeheéna wene arambehri moke miraéna peh
kaweq sansánuge. Néne nirupipeq moke umehi
naneq si tanáhráqmé íné íre kaweraintahráhi
tanáhráqmé Manikáne arambehri suaníe íwíáh
íre uraúge. Peh kawerue sehgiúge. ⁵ Kawerue
sehgiúnsabé mó kegá nubiq marera karábúsiipéq
móintera momiwíorabeq ehweh aintáráwana ínéga
anotah arámbéhríéna íre kawerue sugéna táhutahuq
írakaunurainsabé nirupibiuraire. ⁶ Manikáne
arambehri kawerue sehginieéna íné peh

kaweqtaq ména tábúsoqme iwíáhéna pehwehrue ména mó keyábé kaweq sansá aritena mó keyábé aiq pútaq nirutaboiruge. Manikáne Awanka séhréh aintéhnká mina tahnsanuge.

⁷ Aiq pútaq ehwéh tei teinugana Manikánka págege aintéh púana kaweq arámbéhríuge. Itene igaqnaréhga sene iqtate ebehunserah owainawansabé ahqáho atena kasuq kasuruge. Kaweqtaq mía míaéna kaqsuq kaqsuruge.

⁸ Mó kegá ínénsabe iwíáh íwíáh aintáhwara mó kegá níéhruru aintáhwe. Mó kegá ínénsabe, Kaweq sansánóne aintáhwara mó kegá ínénsabe, Abehq sánsánóne aintáhwe. Mó kegá ínénsabe, Péhenóna aní móne aintáhwana ínéga peh ahriahri Manikáne ehweh sehgiúge.

⁹ Mah marákóipéqté sánsá mirao kegá íné íre tagariáhware peh áhnte Sísa tagariáh kégá íné tagariáhwe. Nubiq nuwahráho sansá sehgiena íre pukia peh oga míóge. Kamah aniera íre nubiq núáhwe. ¹⁰ Niru umehi tanáhráqkákáq Manikánsabe iwíáh íwíáhuge. Íné tabonah aní ména áhnte ke kagai naneqmarí nári nárinuge. Mó kegá ínénsabe, Íre matiahna aní móne aintáhwana íné moke kaweq naneq matióge.

¹¹ Kórína suwahpeqte kéo, ínéga pahsuqme teiena itensabé anotahtaq nirutaboiruge.

¹² Itensabé nirutaboirume íre túbáh agia peh iteitega ínénsabe íre irutaboiraintáhwe.

¹³ Sibowaréhga sene animarí síwáhnorunserah ite íwáhnoréna itensabé nirutaboiraitónserah itega moq ínénsabe irutaboiraintáhro.

Itene inokame Manikáne nahne i ehwéhne.

14 Sísansabé awahrieh anínseq íre wahto tanáhráq moraráq arambehrinie íwíáhiyeho. Kaweqtaq míéh ánínseq ahbabáq anínseq moraráq íre mía míorahóya mino. Téhrehnkakáq sunkíkírínkakáq moraráq íre kagaorahi mino.

15 Sísa Karáhéreq owainawanseqka íre morá íwíáhóya mino. Sísa tagariéh ánínseq Sísansabé awahrieh anínseqka íre morá íwíáhóya mino.

16 Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhnkákáq péhepehe manikánsabé iwíáh iwíáh atáh náhnkákáq íre monseráh náh kéh mino. Maniká oga mía míairana itene inonka wene nah mire. Minayabe wene ehwehnka aiq mahraréna,

Ínéga seba kéna sereq mía míainie. Ínéreq sereq ahtapeq moraráq nogonéhe. Íné sene Maniká míanauge. Se néne animárí míagehe ire. *(Lo 7.2-3)*

17 Itene Wahnahnka mó mahraréna, Itega íre íráh ké míáhrabeq sueq móbeq míáhro. Moke ahbabáq naneq súéhrrataq iteba míanie ire. *(Aisaia 52.11)*

18 Itene Wahnahnka mó mahraréna, Iteribo míanie. Itewe nénahni nániyahu míagehe ire. *(2 Samuel 7.14)*

Itene págege Wahnáhnká aiq mahrarire.

7

1 Manikáne omasa éhwéh aiq írátíona puag itene inonkankakáq iteyuwankakáq ahbabáq aitéh náneq moke suaneheqmúne. Néne iyahnabo anímáríno, Manikánsabe áhtenéq kaweqtaq mía míaoneheqmúne.

Mi kegá Porane ehweh kawerue sehgiúnsabe wega iwíáh iwíáhú ehwehne.

² Ínénsabe irutaboiraíntáhro. Ínéwé íre ahbabáq aítaráuge. Abehq sánsá íre aítaráuge. Mó naneq meyanieéna péhe éhwéh íre teiátáuge.

³ Peh ehweh aítanieéna íre teiúge. Métáqkakaq amahnágaákáq itensabé nirutaboiruge teiúge. Ite oga míéh rataqkákáq pukirataqkákáq iteba morábí méyabe nuwahbehre.

⁴ Itega Sísane sánsá kawerue sehgegehe iwíáhéq itensabé iwíáh iwíáhuge. Nirupipeq umehi tanáhráqkákáq itensabé iwíáhugana nirupipeq eyoyóirana iwíáh iwíáhuge.

⁵ Ínéga Másérónía marákórápéq surautaq néne nirupipeq umehi naneq áhnte káráirana íre ahrenarauge. Írakaumo. Mó kegá ehweh aintera pagu pagunurowana nirupipeq umehurairana áhreurauge. ⁶ Itene irupipeq umehína tanáhráq Manikánka itene irupipeq eyoyó aítahráhire. Wega Táitása ínéba eqmatairana surainka niru eyoyó aítaráirana Manikánka niru ukiq intáráire.

⁷ Íre peh morá we surainka wega teniátái ehwéhnká moq néne niru eyoyó aítáráire. Táitása iteba míaraitaq itega wene aru eyoyó atárówana wega minayabe teniátáirana nirupipeq eyoyó aguraire. Itega íné tagéyabe iuwahbarainsabé teniátáire. Ínénsabe irutaboiruome teniátáire. Itereq ínéreq morá iwíáhonehe irarewe teniátáire. Moke mi ehwéh teniátáinka nirupipeq anotah eyoyóire.

⁸ Ínéga téh sehiranue eqmatau pahsíga wahto tanáhráq iru umeh aítáráire. Iru umeh

aitaráinka mi tanáhráq íné moq niru umeh aguraire. Mi pahsí sehiranuraunsabé menah íre kaweruge íwíáhéna amahnága peh kaweruraige íwíáhuge. Iru umeh aitaráinka ahbabáq sansa sueq sehiranurau pahsípéqté éhwéh sehgirowe. ⁹ Amahnága nirupipeq eyoyóire. Itene iru págege aitaráinsabé nirupipeq eyoyóiro? Írakaumo. Itene ahbabáq sansa sueq kaweq sansá sehgirowsabé nirupipeq eyoyóire. Itene iru umeh aitaráinsabé Manikánka, Kamahoro aitaráire. Minayabe ahbabáq íre aitárauge. Írakaumo.

¹⁰ Manikánka ahbabáq ke kamah arinayabe sirupipeq umeh agire. Segá sene ahbabáq suagehéna wega kamah aríre. Sene ahbabáq súáhwana wega kawerarítéhre. Kawerarítérara mi kegá Irupipeq umeh kéwéhmé amahnága aiq kaweragire ewe. Wegá sene ahbabáq suehrana kaweritanieéna kamah aríre. Kawerarítéhrara mi kegá, Irupipeq umeh aguraime aiq kaweruraire ewe. Mah marákóipéqté náneqsabé wehukene sirupipeq umeh agínara pukorahowe.

¹¹ Manikánka kamah aiena itene irupipeq umeh aitaráire. Miraurainka ite séhréh aitaráire. Minayabe iwíáhue tagahro. Séhréh aitaráinsabé itene ehweh tábúsoqme kawerareq ahbabáq aninsabé ehweh atarówe. Séhréh aitaráinsabé Manikánsabe áhtenéq ínénsabe irutaboiréq ahbabáq ani kamah awátówe. Sehiranurau ahbabáq kaweratotaq itega íre ahbabária peh kawerue miraurowe.

¹² Téh sehiranurau pahsíwé peh morá ahbabáq aninsabé iwíáhue sehiranuraugo? Írakaumo. Íre wereq wega ahbabáratarái anínseqsabé sehiranu-

rauge. Itega néne ehweh sehgiro nsabé Manikánka itensabé, Kawerowe aitaráire. Itega ínensabe aiq pútaq irutaboírúne íwíáhigeheéna mi pahsí sehíranue eqmatauge.

¹³ Mira íwíáhuraunaq itega mirauronka nirupipeq pehwehrue aintaráire. Minayabe niru pehwehrue eyoyóire. Itega Táitása séhréh ateq wene aru eyoyó atáronsabé íné moq niru eyoyóire. ¹⁴ Ínéga Táitása iteba eqmaq auwaníe urautaq wensabé, Mi kegá néne ehweh aiq sehgiro herawoe íwíáhuge teawátáuge. Itega aiq kawerue sehgiro puana mi ehwehnsabé ire niyehitaraire. Írakaumo. Moke mi ehwéh aiq pútaragurairana Táitásaga ahtebaraire.

¹⁵ Wegá iteba suraitaq itega áhreq iransánéq mehweh atárowe. Itega wene ehweh sehgiro nsabé Táitásaga ahreraq matawéna itensabé anotahtaq arutaboírítéhre. Wegá itene kaweq sansá iwíáhéna itensabé anotahtaq arutaboírítéhre. ¹⁶ Itega peh moke kaweq sansá sehgiro neheqmóe íwíáhunsabé nirupipeq anotahtaq eyoyóire.

8

Sísa tagariáh ké séhréh aritagéhboq móne soruparáhro i ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo anímárino, Manikánka Másérónía marákórápéqté Sísa tagariáh keyábé sirutaboíréna séhréh arítarái ehwéh teiníe. ² Anotah íre kaweq sunúq kárítaq Másérónía marákórápéqté ké áhnte tabónáhéra sirupipeq íre umehia peh eyoyóéra sega mó Sísa tagariáh ké séhréh aritagehéera áhnte moné soruparowe.

³ Minayabe teiníboq írátíáhro. Segá moke náríeráhi naneq náríátówe. Seyega iwíáhue áhnte mónkakáq pehipi náríátówe.

⁴ Segá Súra marákórápéqté Sísa tagaríáh ké séhréh aritaneheqmúne íwíáhéra itensabé, Ite séhréh aritanéhe éra itega sorupóna moné meyáhro págegeue teiátówe. ⁵ Teiátówana ínégá iwíáhéna, Peh móne nárígéhe íwíáhuraue. Iwíáhuraugara téhwe Maniká itene Wahnahnsabé sirutaboiráera sinonka náwéra wega awahbeh sansá sehgiara anehemé móne náwátówe. Manikánka iwíáh aritowara ite moq irutaboíraitárowe.

⁶ Menah Táításaga náwe sansá ite Kórína ke íwáhnoruraire. Íwáhnorurainsabé ínégá wensabé, Kórína kegá moq mína irútábóri sansá kawerue sehgihehéna minayabe moke síwáhnoré séhréh arito éna teawátáuge. ⁷ Itega moke miraó sansá aiq kawerue miraowe. Itega Manikánsabe ano-tahta q aiq pútare atáhwe. Wene ehweh teri teri-noneheéq kawerue arambehriurowe. Itewe ahte-bia ké méq Manikáne arambehri kawerue miraowe. Ínénsabe irutaboíraintáhwe. Itega moke mó arámbéhrí kawerue mira onserah itewe iwíáhue tagéq itene móne Maniká náwenéhe íwíáhoró.

⁸ Minayabe miraoro éhwéh íre aitóge. Másérónía kegá nárie sansansabé teiúge. Segá sirutaboíraritera náríenserah itega moq irutaboírariteq nárígéhe íwíáhuge. Mó keyábé aiq pútaq irutaboírowapómo ite taganeheéna mah ehwéh teiúge. ⁹ Itene Wahnah Sísa Karáhéga íópeq áhnte kaweq naneq matiorabeq suena ite kaweraitanieéna mah marákóipéq tuména tabonah ani míowe. Wegá miraúnka itega áhnte

kaweq naneq meyahráhúne. Meyahráhúnayabé wega séhréh aitéh sánsámé tagarione.

¹⁰ Mahra íwíáhunsabé móne sorupé ehwéh teinié. Itega inokáh opéq mi arámbéhrí áhwárarowe. Itega mi arámbéhrí pehipi íre áhwárareq téhwe miraoneheqúmúne íwíáhéq áhwárarowe. ¹¹ Minayabe amahnága mi arámbéhrí parabarúáhro. Itega áhwárorotaq iwíáhuronserahnéq náweráho moné soruqparáhro.

¹² Wehukenínká náwinie íwíáh kahnaraqmé minawé Maniká awahbeh sansáne. Manikánka itega íre matiáh náneqsabé náníéro aitehro? Írakaumo. Peh morá matiáh náneq náweráhowe. Manikánka peh morá itega náweráho naneq iwíáhéna itega náwíra naneq tagéna kawerowe aitéhre.

¹³ Mó ke kaweqtaq míéhraq ite tabonah ke míageheéna mah ehwéh teiugo? Írakaumo. Ite ómi monseráhnue awehraq matiageheéna teiúge. ¹⁴ Amahnága áhnte moné matiáh púaq móbeqte tábónáh ké séhréh aritagéhe. Mókake ite tabonahirataq se áhnte matiéhrataqmé sega ite séhréh aitagéhe. Mirairataq itewe íre tabonah ke míaneheqmóe. ¹⁵ Minayabe Manikáne ehwehnta aiq mahraréna,

Mi topáh áhnte meyáh kégá arahq íre maráhwe. Pehgáriq meyáh kégá awehraq matiáhwe ire.
(*Kisim Bek 16.18*)

Poraga wehuke Kórína suwahpeq eqmaro ehwéhne.

¹⁶ Manikánka Táitása iwíáh atáráirana ínega ite séhréh aitanie íwíáhunserah Táitásaga moq mira íwíáhire. Manikánka mi iwíáh ataráinsabé wensabé

iwiáh íwiáh atóge. ¹⁷ Táításaga néne ehweh irena iwiáh íwiáhuraire. Íre ínégá pagu pagunuraun-abé peh wewega ite, Koséhréh aitanauge íwiáhéna iteba sinie ire.

¹⁸ Mó anínká mó kehiná suwahpeq mó kehiná suwahperue nogena Manikáne kaweq ehwéh teri terinúwara mibeqté Sísá tagariáh kégá irera, Kaweq ehwéh tei teini aní míre atáhwe. Mi aní iteba eqmarahnana wega Táítása kérankéhe. ¹⁹ Sísá tagariáh kégá mi aní omaq atera ínereq ínéba miáh kéreq moráráq nowe arambehriinkeheéra eqmatowe. Maniká itene Wahnahnsabé iwiáh íwiáh atageheéq mah kawéq arámbéhríúne. Sísá tagariáh tábónáh ké séhréh aitanéhe íwiáhúwara mó kegá mina tagagehe.

²⁰ Mó kegá iwiáhéra, Itega náríra naneq íre kawerue wahnahnowe íwiáhíyeho éq mó aní eqmarahnana wega moq mina náríra naneq wahnahninkehe. ²¹ Íre peh morá Maniká itene Wahnahnka tagariéhtáq kaweq sansánonehe. Wehukega tagahtaqqákákáq kaweq sansánonaraq tagagehe.

²² Itega kaweq sansánowe íwiáhígeheéq mó aní eqmaranéhe. Mi anínká métáq iraru anité kérirankeheéq eqmaranéhe. Mó arámbéhrí mó arámbéhríue awena tagaraugana wega aiq kawerue arambehriuraire. Kawerue arambehriéna, Itega Sísane sánsá kawerue sehgioneheqmóe íwiáhínsabé ite koséhréh aitaníe íwiáhínsabé iteba eqmaranéhe.

²³ Táításawe ite tagariáhwe. Ite séhréh aitayeheéta arambehriúye. We kéroya anítéwé

Sísa tagariáh kégá aiq omaq sitówara mó kegá Sísa Karáhénsabe iwíáh íwíáh atageheéra sega kawerue arambehriigehe. ²⁴ Itega mi keyábé irutaboirariteq séhréh arítáhro. Mirairataq móbeqte Sísa tagariáh kégá mina irera néne ehweh aiq pútare aintagéhe. Itega kaweq sansáno ke wóe irarurauwara mi ehwéhnsábé aiq pútare aintagéhe.

9

Maniká tagariáh tábónáh ké nárie ehwéhne.

¹ Maniká tagariáh ké nárie ehweh aiq ahtebahwe. Minayabe nárie ehwéhnsábé íre áhnte sehiraninie. ² Itega sorupawe nárienéhe íwíáh aiq tagarióge. Minayabe Másérónía marákórápéqté keyábé itega miraira ehwéh aiq teriena iteiwíq panketauge. Ínéga sensabé mahraréna, Ákáía marákórápéqté kégá inokáh opéq tabonah ke nárienéhe íwíáh áhwárarowe urauge. Uraugara irera mi kegá, Itega moq miraoneheqmúne íwíáhurowe.

³ Ínéga teriátáu ehwéh péhe éhwéh agínehoéq miraira arámbéhrí amahnága parabarUAGEHEÉNA mah anító siqmaraníe. ⁴ Itega moke náríra naneq aiq kawerareq íwénunowe íwíáhuge. Másérónía marákórápéqté kéreq ínereqka iteba senaraq itega miraira arámbéhrí íre parabarúéhrataq itereq ínereq iyehitanawire.

⁵ Mira íwíáhéna itega miraira arámbéhrí parabarUAGEHEÉNA mah anító iteba ebeq siqmaraníe. Sega séhréh aitehraq náríra naneq sorupawe kaweraréhrataq ínégá iteba senaraq aiq

awehraq kanae. Awehraq kahnaraq tagehra kegá iwíáhéra, Íre ínégá pagu pagununsabé peh iteitega nárienéhe íwíáhuraunayabé miraowe íwíáhigehe.

⁶ Wene sotápéq íre áhnte uqmaréh ánínká pehgáriq tahutáhúq meyanæ. Áhnte uqmaréh ánínká áhnte meyanæ. Minayabe iwíáhue tagahro. ⁷ Mó aní mó anínue itene irupipeq iwíáhéq náriéro. Itega náíra naneqsabé itene irupipeq iwíáh kikiriyeho. Itega iwíáhéq, Mó kegá itensabé anah ke woe éra abiahnsa aitéhboq nárienéhe íwíáh íre oro. Peh Manikánka wehwehi anínsabé arutaboiri puaq aru eyoyóue náriéro.

⁸ Manikánka ite íre mationa naneq áhnte náieráhire. Ite moke awehraq kankeheéna náinkéhe. Itega mó ke séhréh ariteq moke kaweq arámbéhrí miraiageheéna Manikánka náinkéhe.

⁹ Minayabe wene ehwehnka aiq mahraréna, We tabonah ke áhnte sinsinire. Wene tábúsoréh sánsá ahriahri kagaire ire. (*Buk Song 112.9*)

¹⁰ Manikánka sorsoráh ké ayu náírara uqmaráhnsabé áhnte tahutáhúq náírara nahwe. Mina inserah wega ite íre kéh náneq náinaq ite awehraq naneq matawéq mó ke wehwehue séhréh ariteq itega náíransabé Manikánka náina naneq anotah úkinawire. Itene kaweq sansámári moq anotah úkinae. ¹¹ Manikánka ite áhnte náinaq itega moq tabonah ke ahriahri nárieráhowe. Itega miraúnayabé tabonah ke náírataq meyéhra kegá minayabe Manikánsabe iwíáh íwíáh atagéhe.

¹² Itega Manikáne tabonah ke náírataq se tabonah ira naneq aiq awehraraginae. Itega náíransabé mi kegá Manikánsabe anotahtaq

iwiáh íwiáh atagéhe. ¹³ Itega mó ke séhréh ariteq nárírataq sega itega Sísa Karáhéne ehweh aiq kawerue sehgiówe íwiáhéra Maniká áwiq pankerera wensabé iwiáh íwiáh atagéhe.

¹⁴ Itega eyoyóue nárírataq sega itensabé, Áhnte irutaboiro ke wóe aitera Manikánsabe, Ite kawer-aritoue púreraitagéhe. Manikánka ite séhréh aiten mi iwiáh aithnara náríra kegá itensabé anotahtaq sirutaboirá púreraitagéhe. ¹⁵ Manikánka wenahni iteba eqmarowe. Anotah kawéq sánsá miraú púaq moke mó sansá kiotaikinsabé itene ehweh íre irarerahéq peh Manikánsabe iwiáh íwiáh ata ataúne.

10

Poraga wene arambhriyabé irarú ehwehne.

¹ Íné Porane ehweh kawerue íráhro. Sísa Karáhé uwaresa ánínéna pehwehrue mionserahnue teiníe. Iteba míó tánáhráq wehukega ínénsabe, Uwaresa ání míahne ewe. Iteba íre míó tánáhráq peh móbeq ména páhsi sehiranue ehweh teiútáq ínénsabe, Págege ehwéh sehiranue iene aintáhwe. ² Iteba senaraq págege ehwéh aiteyabe nuwahriehre. Minayabe kawerurero.

Mó kegá ínénsabe, Mah marákóipéqté sánsánóne aintáhwe. Mina tahnsa éhwéhno keyábé págege ehwéh aritahráuge. Ite mah marákóipéq mione eme aiq pútarowe. ³ Peh mah marákóipéqté kegá iwiáhue ebehonserah íre úne. ⁴ Manikáne arambhri miraoneheéq iqtate íre ebehúne. Owainawane arambhri saiqnareq Manikánka nái náneq, págege naneqtaté ebehúne. ⁵ Mó kené

péhe éhwéh píribahri ehwéhnká Manikáne sansá taganeherao kené ah paitiehnehoéq saiqnaruone. Sísa Karáhéne ehweh sehgihehéq moke mó iwíáh saiqnarúóne. ⁶ Itega néne ehweh sehgirataq itereq ínereqka néne ehweh anterúáh ké kamah arienéhe.

⁷ Itega tagahna naneqsabé tábúsoqme iwíáhoró. Ite Sísa Karáhéne animarí múné iwíáhóo? Íné moq wene ani míó púaq minayabe iwíáhoró. ⁸ Ite saiqnariankeheéna Manikánka omaq intáráiro? Írakaumo. Manikánka ínénsabe, Ite séhréh arite kawerarito aintena omaq intáráire. Minayabe néne arambehriyabé iwíáh iwíáhéna néníwíq pehgáriq pankerónsábé íre niyehitehre. ⁹ Néne páhsi tagéq anotah ahréigehéna íre sehiranuge.

¹⁰ Mó kegá mahraréra, Néne páhsiipéq págege ehwéh irarire éra peh iteba míaraitaq íné mareq-mareq aní ména págege ehwéh íre iraruraire ewe.

¹¹ Mira iwíáho keo, íráhro. Ínéga sehiranue teiú éhwéhnkákáq iteba míáhnaraq teiéna ehwéhnkákáq peh monseráh éhwéhtaré wíre mókake ahtebagehe.

¹² Seyensabé iwíáh iwíáhéra, Ite moke mó ke kiotaikúne iwíáho kegá mira onserah íre úne. Sega seyene arambehri tagéra wene wene arambehri agehgamarera peh seyene arambehriyabé iwíáh iwíáhowe. Mi sansámé peh múguwahgu sansáne. ¹³ Néníwíq pehipi pankereyabe íre nuwahbehre. Írakaumo. Peh morá Manikánka omaq intárái arámbéhrí miraunsabé iwíáh iwíáh éna iraruge. Wegá ite séhréh arito aintárái puana mi arámbéhríyabé iwíáh iwíáhéna iraruge.

¹⁴ Manikánka, Ite séhréh arito aintárái puana wene

ehweh sehgiena iteba séna Sísa Karáhéne kaweq ehwéh teiátáuge.

15 Mó kené arambehriéyabe, Ínénéne arambehrie éna néníwíq pankeranieéna iwíáh iwíáhugo? Írakaumo. Ínéga ite séhréh aitahnaq itega Sísame sánsá kawerue ambubu atawéq sehgirataq mó ite míáhrabeqte ké séhréh aritanie iwíáhuge. 16 Ínéga ite seberiopéq pokue Sísame kaweq ehwéh mitaq teri mahtaq terininie. Miraonaraq íre mó kegá arambehriorabeq peh inébataq néne arambehriyabé iwíáh iwíáhéna irarinie. 17 Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Iwíáh iwíáhóna aníno, peh morá Manikánka mirainsabé iwíáh iwíáhé irarúno ire.

18 Wewensabé iwíáh iwíáhéna wenáwíq pankeréh ánínká, Manikánka anotah aní móne íre atankéhe. Peh Manikánka wehukeníne áwíq pankeréh ánimé webataq anotah aní míankehe.

11

Porareq péhe éhwéh íwáhnoro kereqne sansá íre morá sánsáne i éhwéhne.

1 Ínéga irarena ehwéhnsabé itega, Múguwahgu ehwéhne aintagéhe. Pehipi teiníboq kawerue irátíáhro. 2 Manikánka itensabé arutaboiri serahnuge. Itega peh morá Sísa Karáhénsabe irutaboirigeheéna ite aiq omaq itáráuge. Kaweq ahrárigá peh kaweqtaq ména mó weh máhbi íre tagehre. Írakaumo. Peh morá wega kérahna anínsabé áwénunue mókake webataq kéranie iwíáhíre. Mina inserah itega Sísa Karáhénsabe

irutaboiréq kéréneheqmúne íwíáhigeheéna séhréh aitóge.

³Éhrámáne ahre wenáwíq Íwie. Mi inínká wehene péhe éhwéhnsábé aiq pútare atena ahbabárúnserah itega moq péhe éhwéhnsábé aiq pútare atého. Minayabe nirupipeq iwh kikiruge. Sísá Karáhénsabe irutaboiréq wene kaweq sansá súého.

⁴Mó kegá iteba séra íre ínéga Sísá Karáhéne ehweh teiúnserahnue peh mó ehwéh teiéwaq íráhwe. Sega íre Manikáne Awa éhweh peh mó ehwéh teiéwaq íráhwe. Íre Manikáne kaweq ehwéhnsábé peh mó ehwéh teiéwaq íráhwe. Itega iwíáhéq, Mi ehwéhme peh ahtebia éhwéhne éq mi ehwéhnsábé ireyabe iuwahbehre ewe.

⁵Írátíáhro. Mi kegá anotah ke wóe iwíáhoo? Sega íné íre kiotaikowe iwíáhuge. ⁶Ínéga ehweh teiútáq áhwára áhwáraume tagaríóge. Peh morá néne iwíáhwé íre áhwára áhwárauge. Ínéga tábúsoqme iwíáhuraume ehweh teiátáutaqkákáq íwáhnorurautaqkákáq páhsi sehiranurautaqkákáq néne kaweq iwíáh sokigi aiátáugaq írátíaro mino.

⁷Ínéga Manikáne kaweq ehwéh teiátáutaq ápeq náníéro íre urauge. Ite anotah anímárí míagehboq íné pehgáriq aní míanieéna mi sansánurauge. Mirauraume ínéga ahbabáruraone iwíáho? ⁸Ite séhréh aitanieéna iteba arambehriurautaq mó kehiná suwahpeqte Sísá tagaríáh kégá móne nání náninurowe. Íre se séhréh aritena peh iteite séhréh aitanieéna mó kené móne mewe meweurauge.

⁹Iteba ména tabonahurautaq itensabé íre inehuraugara Másérónía marákórápéqte Sísá

tagariáh kégá íné íre matiarau naneq mewe náni náninurowe. Iteba míarautaq irupipeq umeh agínehoéna íre inehurauge. Mókakeakáq íre inehinie. ¹⁰ Sísa Karáhéne aiq pútaq ehwéh irena mókakeakáq ite íre ineh inehinie. Mi ehwéhmé ite Ákáia marákórápéq míáh kégá, Péhe éhwéhne íre aintahráhowe. ¹¹ Itensabé íre nirutaboirunsabé irarugo? Írakaumo. Manikánka tagariéhtaq itensabé anotahtaq nirutaboiruge.

¹² Mó kegá, ínéga arambehriunserah arámbéhríúne éra seyene arambehriyabé iwíáh iwíáhowe. Mó kegá sensíwíq pankerageheéra miraowe. Mó kegá mina miraigeheéna amahnága mirau sansá mókakeakáq miraéna néne arambehri tauntahunue tábúsoqme mirainauge. ¹³ Manikánka mi ke íre siqmatai puara péhe éhwéhnkákáq ké míáhwe. Sene arambehriyabé péhe éhwéh irarewe. Sísa Karáhéga se aiq pútaq siqmarowe iwíáhigeheéra mó kegá tagahtaq íre sene sánsá peh mó sansánowe.

¹⁴ Minayabe áhteniyehboq owainawanka moq mi pehe sánsánsábé aiq ahtebehre. Wehukega, Owainawa kaweq aníne iwíáhigeheéna owainawanka téhrehrabeqte íópeqté aní tahnsa úkorahire. ¹⁵ Owainawanka mi sansá aiq mirai puara wene arambehri kegá moq miraorahéra kaweqtaq mía míao ke tahnsa úkorahowe. Miraonsabé áhteniyeho. Mókake Manikánka sene arambehri sainsuena kamah arinkéhe.

Poraga arambehriúnsabe íre kaweq sunúq ábóragú ehwehne.

16 Métáq teiú éhwéh mónkakáq teinié. Íné múguwahgu aníne íwíáh aintehboq néne ehweh íráhro. Néníwíq pehgárita q pankeraníboq íráhro. 17 Néne arambehriyabé iwíáh íwíáhu éhwéh teinié. Amahnága teiú éhwéhmé íre Manikáne Awanka iwíáh aintéhmana iraruge. Peh ínénéga múguwahgu anínká mira inserahnéna néníwíq pehgárita q pankeróge. 18 Mó kegá mah marákóipéqté sánsánéna seyene arambehriyabé sensiwíq pankeráhwe. Ínéga moq mi sansánéna néníwíq pakeraníe.

19 Itega iwíáhéq, Ite ahtebia ké úne éq múguwahgu kené ehweh íráhwe. 20 Mó kegá miraoro e éhwéh apubúue íráhwe. Segá itene ménsámehnsá apubúue parabaruera péhe éhwéh irarensabé ite saiqnaruera ite píribahri aitera ite ahsuehwe iubówe. Segá miraurotaq itega túbáh agéq peh áwé tagahwe. 21 Segá mirauronserah ínégá íre miraurage. Minayabe niyehitanabo? Írakaumo. Minayabe íre niyehitanawire.

Mó kegá seyene arambehriyabé iwíáh íwíáhéra teírataq íné moq múguwahgu aní tahnsanéna teinié. 22 Segá mahraréra, Ite Íbaru kahnáh múne eme íné moq Íbaru kahnáh múge. Segá mahraréra, Ite Ísara ke úne eme íné moq Ísara aní múge. Segá mahraréra, Ite Ébárahmane animárí múne eme íné moq Ébárahmane ani múge.

23 Segá mahraréra, Ite Sísa Karáhéne arambehriúna ke úne eme uwoyansa anínká irarinserahnowana néne arambehriga moke sene arambehri kiotaikire. Segá pehgáriq

arámbéhríowana ínéga anotahtaq arambehri mira aruqaruruge. Sípane arambehri miraunsabé wensabé suwahrieh kegá karábúsiipéq móinta intaowe. Móintera nubiqmaq nubiqmarowana pukorah aruqaruruge. ²⁴ Asiu kegá moberíáh tánáhráq áréti sahtaté áhntetaq 39 tanáhráq nubitowe. ²⁵ Aroma kegá mó tanáhráq mó tanáhrárue apahtáróráq sahtaté nubitowara wáhnaupeqté kegá peh morá tánáhráq ebahnsa tuparuqme nubitowe. Apahtáro tánáhráq íné míarau sipí pitegue wánípipegurairaire. Peh morá wéhékáhnkákáq inokáhpeqkákáq wánípipeq míarauge. ²⁶ Mó kehiná suwahpeq mó kehiná suwahperue poku pokunsabé íre wahto ah nogúge. Wánípipeq tupekorahuge. Aebó kegá nubiq suahráhowe. Nánuwahrah Asíú kegá nubiq suahráhowe. Nahnso kegá moq nubiq suahráhowe. Mó ke suwahpeq míótáq abatapi míótáq sóreq wanípépéq míótáq nubiq suahráhowe. Ite néne iyahnabo anímárí múne e kegá moq nubiq suahráhowe.

²⁷ Íné áhnte págege arámbéhríurauge. Arambehriuraunsabé mó tanáhráq mó tanáhrárue inokáhpeq íre ahrenarauge. Nirupibiuraire. Wání tahbobóuraire. Áhnte tanáhráq tópah íre narauge. Néne korósi íre awehraq káráinsabé sóiriqka kamah aníátáire. ²⁸ Íre peh morá mina teiú náneqmarínká kamah aníátáire. Sísa tagariáh kegá wene ehweh kawerue sehgiowapómo íwíáhunka mó wehekáh mó wehekáhnue nirupipeq iwíáh kikirunka nirupipeq umeh agire. ²⁹ Mó anínká, Sípane sánsá suaníe iraritaq nirupipeq págege agire. Mó anínká

ahbabáritaḡ nirupipeḡ umeh agire.

³⁰ Néníwíḡ árahue pankeranínkono? Íné peḡ mareḡmareḡ aní míónsábé néníwíḡ pankerena iwíáh iwíáhéna teiúḡe. ³¹ Manikámé itene Wahnah Sípane abowáe. Wensabé ahriahri iwíáh iwíáh atanéhe. Wega tagariéhtáḡ peḡ aiḡ pútariahnsanuge.

³² Anotah wahnáh ání wenáwíḡ Árétae. Wega Támákása suwahpeḡte márakóákáḡ wahnahnu-raire. Íné Támákása suwahpeḡ míarautaḡ sóntía kené wahnahnka íné saiqnariankeheéna wene sóntía keyábé moke mibeḡté kúrí méhpehtaḡ wahnahno ro aritaraire. ³³ Wega miraurainsabé néne iyahnabo anímárinká séhréh aintera sehwerapeḡté áwánkúrápéḡ páhsikétiipéḡ íné úsawe náhníáḡ iwe panantáwe kuri ogesáhue máhpeḡ núwátówara sega íné íre saiqnariarowe.

12

Porane awanka tagó naneḡ ehwéhne.

¹ Ínénénsabe iwíáh iwíáhéna teiú éhwéhnká ite íre séhréh aitahráhire. Anetaníbo pehipi teinié. Ínéniwanka tagaraitaḡ Manikánka sokigi aníátái ehwéh teinié. ² Sísa Karáhé tagariarautate sure sure 14 opéḡ parabaguraitaḡ Manikánka íné kiotaikue íópipeḡ wéhuwa móintáráire. Néne ninonkankakáqpópoḡ peḡ morá néne niwankakáqpópoḡ móintáráirana ínéga íre tagariógana peḡ morá Manikánka tagariéhre. ³ Íópeḡté mátábúráḡ ména néne ninonkankakáqpópoḡ peḡ morá néniwapopoḡ

móintáráirana ínega íre tagaríógana peh morá Manikánka mina tagaríéhre.

⁴ Kaweq iopéqté mátábúráq móintáráirana wehukega íre irareraho ehwéh írátáugana mó ke terieyabe ahqáho aintáráire. ⁵ Néne niwanka tagaraitaq Manikánka sokigi aníátáinsabé iwíáh iwíáhéna teiúge. Peh amahnága miraunsabé néníwíq íre pankeraníe. Mareqmarerutaq Manikánka séhréh aintéhsabé íné mareqmareq aní míónsábé iwíáh iwíáhéna teiúge.

⁶ Ínénsabe iwíáh iwíáhéna pahsúótáq tahirímé múguwahgu aní tahnsa íre míó irino. Peh aiq pútaq ehwéh teiéna puana múguwahgu aní tahnsa íre míanie. Mó kegá néne ehweh irera néne arambehriu sansá tagéra ínénsabe tábúsoqme iwíáhorahowe. Mirairataq aiq kawerinae. Ínénsabe iwíáh iwíáhéna teiú éhwéhsabé irera ínénsabe íre tábúsoqme iwíáhorahowe. Minayabe ínénsabe iwíáh iwíáhu ehwéh mó íre teiníe.

Pora mareqmarerútaq Manikánka págege ato ehwéhne.

⁷ Néniwanka tagaraitaq Manikánka áhnte kaweq naneqmarí sokigi aníátáirana tagarauge. Mina tagaraunsabé ínénsabe iwíáh iwíáhéna píribahri agonehoéna sehikaranká peraq áwírana érinserah Manikánka níeri naneq níátáire. Owainawanka eqmaréh ánínká nubírana mina íeri naneq néne ninonkataq kéhre. Íné píribahri aní míéhnéhoéna Manikánka náníátáire. ⁸ Íné apahtáro tánáhráq Manikánsabe púrerue mahraréna, Néne Wahnahno, níeri naneq kaqnuo urauge. ⁹ Kaqnuo urauganawe wega ínénsabe, Are mareqmareq aní

míéhnaq págege ataníe. Ínéga págegeue séhréh atónká aiq awehraq kanae uraire.

Aiq awehraq kanae urainka nirupipeq eyoyóéna íné mareqmareq aní míónsábé Sísá Karáhéga págege aintéh púana iwíáh iwíáhéna nirupipeq eyoyóire. ¹⁰ Ínéga Sísá Karáhéne arambehri miraunsabé mareqmarerutaq mó kegá ínénsabe abehq éhwéh aintáhtáq íroke sunúq sitaq mó kegá níwíoqnahtaq mó kegá íre kaweraintáhtáq nirupipeq pehwehrué míóge. Íné mareqmarerutaq Manikánka págege aintéhnká wene arambehri págegeue miraorahuge.

Poraga Kórína suwahpeqte ké séhréh ariteyabe irari ehwéhne.

¹¹ Itega miraonka ínéga múguwahgu anínká irarinserahnuge. Itega néne arambehriunsabé íre iwíáh iwíáhonsabé mi ehwéh iraruge. Íné íre anotah aní míónsábé niahteboghé. Iteba péhe éhwéh íwáhnoro kegá íné íre kiotaikowe. Minayabe mi keyábé aneqsabé iwíáh iwíáhoo?

¹² Manikánka eqmaq núwátáirana iteba míarautaq págege arámbéhriéna ótaq sansá itega íre tagariaro sansánurautaq pehwehrué míaraugaq tagarowe. Itega mina tagéq Manikánka íné eqmaq núwátái aní ména wene arambehri tábúsoqme mira aruqaruruge ahtebahrahowe. ¹³ Mó kehiná suwahpeq Sísá tagaríáh kegá íné kirabo aintera íné íre kárái naneq níátówana merauge. Iteba míarautaq mi sansá íre miraurauge. Minayabe itega iwíáhéq, Ínéga íre kaweraitáráire iwíáhoo?

Mira iwíáh kahnaraq mó mina tahnsa iwíáh íre oro.

14 Téhtaré tánáhráq iteba míaraunsabé íre ineh ineh aítaráuge. Mónkakáq iteba koragéyabe nuwahbehkana mi tanáhráqkákáq moq íre ineh inehinie. Itene ménsámehnsánsabe íre nirutaboirena peh morá itensabé nirutaboirena ite séhréh aiteyabe nuwahbehre. Káriq anímárinká sinoibo íre kiraboowara peh morá sinoiboga sene animárí kiraboowe. Íné iteribo tahnsá míónsábé sinoiboga sene animárí kawerue séhréh arítáhnserah mirainie. 15 Ite séhréh aitanieéna moke matió náneq parabaruaráhuge. Ite séhréh aitanieéna pukorahuge. Itensabé anotahtaq nirutaboiru puag itega ínénsabe pehgáritaq arutaboiraintahó?

16 Itega mahraréq, Ínéga itene ménsámehnsá ábóraq íre meraire ewe. Mó anínká mahraréna, Ínéga ehnenue péhe éhwéh teiátáitaq aneqpopoq kopípéq meraire ewe. 17 Árahuraugo? Ínéga iteba eqmatau kegá itene ménsámehnsá íre mero mino. 18 Táításareq mó Sísa tagariéh ánínseq iteba eqmatautaq Táításaga itene ménsámehnsá íre merai mino. Manikáne Awanka wereq ínereq peh morá íwíáh aitéh púata peh morá sánsánúya mino.

19 Itega ínénsabe, Kaweq aní móne íwíáhigehéna mah ehwéh sehiranue teiugo? Írakaumo. Néne iyahnabo anímárinko, peh morá ite séhréh aitanieéna moke mah ehwéh sehiranue teiúge. Manikánka tagariéhtáq Sísa Karáhéga iwíáh aintéhnserahnue teiena itega wensabé kawerue aiq pútare ateq wene sánsá págegeue sehigehéna séhréh aruqaruruge. 20 Ínéga itensabé, Kaweqtaq míáhro aítaráuge. Aítaráunsabé iteba senaraq

ite ahababáq animárí míého. Míéh rataq íné abiahnsa aní úkonehoéq íre kaweróne aintagéhe. Mira íwíáhunsabé nirupipeq iwíáh kikiruge. Tobehwé, mó anínsábé íre kaweq iwíáh atewé, mó anínsábé abiahnsa atewé, peh wewene iwíáh sehgie sansamé, éhruruwe, péhe éhwéh atewé, píribahriwe, momiwíotaq íre tábúsoqme sansánome, iteba senaraq mahna tahnsa sánsá kehnehboq kawerurero.

²¹ Menah áhnte itega mó kené weh ahre abariéq mó ahababáq sánsánurowe. Mi sansá airaiq su-taune íwíáh íre urowe. Iteba kowéna mina tagah-naraq nirupipeq págege agínana ite míéhrarabeq Manikánka, Íbisáhno aintahnana niyehitanawire. Mira íwíáhunsabé nirupipeq iwíáh kikiruge.

13

*Kórína kegá Sísane sánsá kawerue sehgigeheéna
Poraga séhréh arito éhwéhne.*

¹ Menah téhtaré tánáhráq iteba surauge. Mónkakáq ite koragéyabe nuwahbehre. Manikáne ehwehnka mahraréna,

Téhranitégábópoq apahránítógábópoq wehukéniné ahababáqsabe morá éhwéh irarirataq itega mi éhwéh kaweratahráhowe ire. *(Lo 19.15)*

² Menah ahabáruro kereq ómi itereq teiníboq írátíáhro. Ite anehe koragarautaq teiátáume amahnága móbeq míónsábé mónkakáq teiníe. Mó iteba konaraq ahababáq ke íre peh áwé taganie.

³ Sísá Karáhéga íné séhréh aintehrámo íwíáhéq iteba konaraq Sísaga séhréh aintéhnká mirainawe taganeheqmóe. Sísá Karáhéga ite kamah aímé

mareqmareq sansápo? Írakaumo. Peh págegeue miraire.

⁴ Segá Sísa awankátaq táhparótaq we mi tanáhráq mareqmareq aní míowana Manikánka págege atéh púana we amahnága págegeue mía míaire. Sísa req mía míausabé mareqmareq aní míógana Manikánka págegeue séhréh aintéhnká wereq oga mía míaéna ehweh teiena págegeue séhréh aitanie.

⁵ Itega Sísansabé aiq pútare ateq wene sánsá kawerue sehgiowámo. Minayabe kawerue iwíáhue tagahro. Sísa Karáhé itene irupipeq íre míehro? Írakaumo irataq itega wensabé íre tábúsoqme aiq pútare atáhwe. Minawé aiq ahtebaho?

⁶ Ínéwé Sísa Karáhéne arambehri miraéyabe íre túbáh agire éq tagariagehe iwíáhuge.

⁷ Itega íre ahabárighehéna itensabé púreraita aitaugé. Ínéga kaweq arámbéhríire iwíáhigehehéna itensabé púreraito? Írakaumo. Mó kegá, Íné kaweq arámbéhríire iwíáhowamo. Anetaníbo. Peh iteitauga kaweq sansánigehehéna itensabé púreraita aitaugé. ⁸ Itega aiq ahtebahme Manikáne aiq pútaq ehwéh íre saiqnariahrahúne. Írakaumo. Mi ehwéhnsabé peh kowe ateq mó keyábé mi ehwéhnsabé aiq pútare atáhro arita aritaúne.

⁹ Ite mareqmareronaraq itewe págegeue míéhansabé iwíáh iwíáhúne. Ite kaweqtaq méq aiq pútaq sansánigeheéq itensabé púreraita aitaúne.

¹⁰ Iteba konaraq págegeue kamah aiénehoéna amahnága móbeq míótáq mah pagégé éhwéh sehiranue teiúge. Maniká Iteriboga wene arambehri mirainkehehéna págege aintéhre.

Kamah ario éna íre págege aintéhre. Peh séhréh arito éna págege aintéhre.

Poraga iroro ú ehwehne.

¹¹ Néne iyahnabo anímáríno, iroro. Néne ehweh ireq kaweq sansánoro. Peh morá íwíáhue uwaresa ánímárí míáhro. Mirairataq Manikánka itensabé arutaboíréna itene irupipeq ukiq itankéhe. We itereq mía míainkehe.

¹² Iteite we mehweh atéhoro. Mahtaqté Maniká tagaríáh kégá itensabé iroro ewe. ¹³⁻¹⁴ Itene Wah-nah Sísa Karáhéga ite séhréh aitéhrana Maniká Iteriboga itensabé arutaboiraitéhrana Manikáne Awanka ómi iteba mía míaire.

Manikáne O Ehwehne
God's New Talk: The New Testament in the Awa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Awa long Niugini

copyright © 1974, 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Faith Comes by Hearing

Language: Awa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-12-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

9673cf68-887a-574e-9ac8-846469c86b12